

- Kvassay Jenő*: A csekély esésű folyók szabályozásának alapelvei, különös tekintettel a Tisza völgyére. Magyar Mérnök és Építész Egylet, Budapest, 1889.
- Lászlóffy Woldemár*: A Tisza. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.
- Mosonyi Emil*: A Magyar Királyi Országos Öntözésügyi Hivatal 1942. évi jelentése. Öntözésügyi Közl., 1943. 1.
- Somlyódy László* (szerk.): A hazai vízgazdálkodás stratégiai kérdései. 8. fejezet: *Szlávik Lajos*: Árvízvédelem. Magyar Tudományos Akadémia Vízgazdálkodási Tudományos Kutatócsoportja, Budapest, 2000.
- Somogyi Sándor* (szerk.): A XIX. századi folyószabályozások és ármentesítések földrajzi és ökológiai hatásai. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézete, Budapest, 2000.
- Szlávik Lajos*: Magyarország árvízvédelmének stratégiai kérdései. Vízügyi Közlemények, 2000. 3–4.
- Vágás István*: A Tisza árvizei. Vízdok, Budapest, 1982.
- Vásárhelyi Pál*: A Tisza folyó általános szabályozása. (A Hidrológiai Közlöny 1995. évi számában megjelent szöveg)

Solymos Rezső

Magyarország erdőstratégiája

Követelményrendszer – javaslatok

Az erdők megőrzése, fenntartása és fejlesztése a 20. század folyamán nemcsak az erdészeti szakágazat, hanem a társadalmi érdeklődés és a politika kiemelt témakörévé is vált, amelyet megkülönböztetett figyelem kísér az ezredfordulón nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt. Főleg az évszázad második felében erősödött fel és tudatosult az a felismerés, hogy:

- az erdők világméretű, globális szerepet töltenek be az élővilágban,
- a lokálisan, nemzeti (regionális) szinten jelentkező erdészeti, erdőfenntartási és erdőkezelési problémáknak ennek megfelelően nemzetközi hatása is van,
- az erdőket érő kedvezőtlen belső és külső környezeti hatások megszüntetése vagy megelőzése csak nemzetközi összefogással lehetséges,
- az erdei ökoszisztémák stabilitásának megőrzése vagy helyreállítása kizárólag ökológiai alapon, a természetközeli módszerek alkalmazásával lehetséges,
- csak ökonómiailag erős erdőgazdaság képes a 21. század tovább növekvő sokoldalú követelményeit az ökológiai és a természetvédelmi szempontok egyidejű figyelembevételével teljesíteni.

A gondok nyomán nemzetközileg és országonként is erősödtek az erdők állapotának megjavítására, a hosszú távú erdészeti célok megfogalmazására és teljesítésére vonatkozó törekvések. Ezt szolgálja egy olyan Nemzeti Erdőprogram kidolgozása, amely szervesen illeszkedik a térségi fejlesztések koncepciójába, s amely a legszélesebb körű társadalmi, kormányzati egyetértésben és támogatottságban részesül.

Nemzetközi vonatkozások

A magyarországi Nemzeti Erdőprogram (Erdőstratégia) kidolgozásának indokoltságát, tartalmi és szerkezeti összetételét csak akkor lehet helyesen meghatározni, ha kellő tájékozottsággal rendelkezünk a téma nemzetközi vonatkozásairól. Ezért először azokat a szempontokat és tényezőket tekintjük át, amelyek nyomán a Nemzeti Erdőprogram gondolata nemzetközi síkon létrejött. Ehhez kapcsolva tárgyaljuk a program nemzetközileg elfogadott értelmezését, sajátosságait.

A második világháborút követően különböző céllal nemzetközi szervezetek alakultak, amelyek többek között az erdőkkel kapcsolatos kérdéseket is világméretűen igyekeztek vizsgálni és a jelentkező problémák megoldását elősegíteni. *Ezek eredményeként megállapították, hogy:*

- a föld növekvő lakosságának kedvezőtlen életfeltételeit és életminőségét az erdők jelentős mértékben képesek javítani,
- a gazdaságilag elmaradott térségekben csökken az erdőterület,
- az iparilag fejlett országok a légszennyezés és egyéb ártalmak útján veszélyeztetik az erdők fennmaradását,
- újszerű fa- és erdőpusztulások országhatárokat nem ismerő, rendkívül nagy méretekben tizedelik egyes kontinensek erdeit,
- a szegénység enyhítése vagy a gyors jövedelemszerzés miatt a világ egyes területein az erdőket kizsárolják és megfelelő felújításukról nem gondoskodnak,
- az erdőgazdaság jövedelmezősége alacsony, a vele szemben támasztott társadalmi-gazdasági igényeket, főleg a közcélú szolgáltatásokat, úgyszólván az egész világon csak állami támogatás útján képes teljesíteni,
- a felsorolt problémák veszélyeztetik a tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodást, ezért meg kell találni az erdők védelmét és fenntartását szolgáló nemzetközi eszközöket.

Egy évtizede folynak a tárgyalások egy globális erdőegyezményről (konvenció), amely az erdők védelmével és a tartamos erdőgazdálkodás támogatásával kapcsolatos nemzetközi eszközöket tartalmazza. Ennek tematikája szoros összefüggésben van az 1992. évi riói „Környezet és Fejlődés” konferencia (UNCED) eredményeivel. A probléma gyökerei jóval korábbra (Róma, Oslo stb.) nyúlnak vissza. A döntő előrehaladást mégis a 20. évszázad utolsó évtizede hozta meg, amikor az UNCED erdészeti jelentős határozatainak a támogatására 1995-ben megalakult az államok közötti erdő-munkacsoport (IPF). 1997 óta ezt a munkát az államok közötti erdőfórum (IFF) folytatja.

A riói konferencia nyomán kialakuló nemzetközi szabályozó rendszer tiszteletben tartja az egyes államok döntéseit, ugyanakkor jelentős hatást gyakorol erdészeti politikájukra. Tartalmilag rendkívül sokoldalú: a kereskedelmi kérdésektől a helyi lakosságnak az erdő hasznosításában való részvételéig. Nem áll azonban még rendelkezésre a meglévő eszközök integrációja, amely az egyes országoknak a tartamos erdőgazdálkodás teljes körére vonatkozó anyagát tartalmazza. *Hiányzik az egész szektort átfogó nemzeti erdészeti politika, amelyet az UNCED szorgalmaz.*

Az erdészeti szakma nemzetközileg legfontosabb globális eszköznek a *biológiai diverzitással kapcsolatos megállapodást* tekinti (CBD). A CBD az első globális dokumen-

tum, amely megkísérli egyrészt a genetikai erőforrásokat, másrészt a technológiák átadását környezeti és szociális szempontból elviselhető módon szabályozni. Szorgalmazza az erdei ökoszisztémákkal kapcsolatos ismeretek összegezését.

A *klimaváltozást illető megállapodás* (FCCC) hangsúlyozza az erdők éghajlatra vonatkozó hatásait. Kiemelt jelentőségű a Kyoto-protokoll, amely az üvegházhatás mérséklését szorgalmazza és kiemeli ebben az erdők szerepét.

Az *elsivatagosodás elleni küzdelemről* szóló megállapodás (CCD) a kopár területek és a szárazság elleni küzdelmet tűzte ki céljául. Az erdők szerepét itt abban látják, hogy fékezik a kopárok kialakulását és mérséklik a szárazságot.

A *veszélyeztetett, vadon élő növény- és állatfajok védelméről* 1973-ban készült nemzetközi megállapodás, amelynek értelmében ellenőrzik a veszélyeztetett fajok kereskedelmét. Az eredet- és minőségtanúsítástól várják többek között eme egyezmény erdészeti jelentőségének növelését.

A *Ramsari-egyezmény a nemzetközileg jelentős vizes (ártéri) területekről, speciálisan a vízvilág élőhelyéről* szintén hozzájárul az erdők védelméhez.

A *világörökség keretében* jelenleg 32 ökológiailag kiemelkedő jelentőségű erdészeti termőhelyet tartanak nyilván, amelyeket nemzetközi védettség alá helyeztek.

A *nemzetközi intézmények és kezdeményezések szerepe* az erdők védelmében és a tartamos erdőgazdálkodásban kiemelkedő. A jövőben azonban a legfontosabb intézményeknek az eddiginél jobb kapcsolatot kell egymással kiépíteniük. A nemzetközi szabályozó rendszer kialakítására irányuló kezdeményezéseikkel nemzeti szinten tartamos hatást kell elérni.

A legjelentősebb intézmények az ENSZ FAO, az EU és az IPF keretében működő ITFF, az UNEP, az UNDP, és a trópusi erdészeti akció program: TFAP.

Az erdészeti programok (PROFOR) szerepe növekszik. *Fő célja nemzeti szinten a Nemzeti Erdőprogramok (NEP) támogatása*, amelyek magukban foglalják a nagyközönség és a magánszféra álláspontját és véleményét is. A PROFOR lényeges szerepet szán a Nemzeti Erdőprogramok keretében a finanszírozás megújításának. Az ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP) kiemelkedően fontosnak tartja a finanszírozás koncepcióját az erdők fenntartását és a tartamos erdőgazdálkodást illetően.

Az *ENSZ Környezeti Programja* (UNEP) szintén a biodiverzitásra helyezi a fő hangsúlyt.

A nemzetközi eszközök figyelembevétele során fontosak a rendelkezésre álló pénzeszközök, pénzforrások. A tárgyalások az erdészeti *nemzetközi megállapodást* kívánják elérni, de a déli államok csak mérhető kompenzáció ellenében hajlandók az erdőgazdálkodás szerkezeti átalakításában részt venni. A kereskedelempolitikai eszközök forrása a Nemzetközi Kereskedelmi Szervezet (WTO), amely liberalizálási törekvéseit a déli államokra is kiterjesztette. A WTO „Kereskedelem és Környezet” munkacsoportjában vitatott téma az ökológiai és szociális szempontok, valamint az erdei termékek tanúsítványainak a szorgalmazása.

A nemzetközi erdészeti dialógus intézményesítését, különösen egy globális erdőkonvenció kérdéseit illetően az IPF résztvevői eddig még nem tudtak megállapodni. Az eszközrendszer kiszélesítése és a konszolidáció érdekében hozták létre az EU kormányközi erdészeti fórumát (IFF), amely a még nyitott kérdésekkel foglalkozik. Az utóbbi időben a nemzetközi erdészeti szakmai közösség a különböző eszközök alkalmazási és hasznosítási kérdéseit az erdészeti szabályozási rendszer deficitjének ismeri el. A megoldás a nemzeti folyamatok alapul vételében rejlik, amelyek az erdők védelmét és tartamos hasznosítását illetően eltérnek egymástól. Valamennyi erdészeti jelentős eszköz alkalmazását nemzetközileg koordinálni kell. 2000 utánra tervezik olyan konszenzus kialakítását, amely lehetővé teszi az előrehaladást. Az EU javaslatára folytatják a vitát, amelynek a központi kérdései a következők:

- *a meglévő eszközök koordinált felhasználásának támogatása*
- *a kommunikáció megjavítása*
- *együttműködés és koordináció az erdészeti jelentős határozatokban*

- a meglévő tájékoztatási rendszer integrációja
  - az együttműködés megteremtése a meglévő eszközrendszerben.
- A felsoroltakból kitűnik, hogy számos kérdést kell még egyértelműen rendezni.

Paradigmaváltás és Nemzeti Erdőprogram (NEP)

A NEP koncepciójának kifejlesztésével olyan eszközt kívánnak létrehozni, amely: elősegíti az UNCED-ből és következményeiből fakadó nemzetközi kötelezettségeknek a gyakorlatban való megvalósítását, mégpedig a regionális megállapodások és intézkedések meghatározott folyamata útján, valamint új partnerkapcsolatok alakítását teszi lehetővé, amelyek a tartamosságot helyezik előtérbe.

Az EU-Tanács vidékfejlesztéssel kapcsolatos határozata kiemeli, hogy a NEP az erdészeti fejlesztés alapja és az erdészet területén fennálló nemzetközi kötelezettségeknek a kifejtése. Az EU-Tanács 1998-ban döntést hozott az EU erdészeti stratégiájáról. A cél az volt, hogy az EU-tagállamok számára politikai szempontokat nevezzenek meg a nemzeti erdőprogramok megfogalmazásához. Néhány EU-tagállamban már megtették az első lépéseket a NEP kifejlesztéséhez (pl. Németország).

Az 1992. évi riói konferencia sürgette a paradigmaváltást és az „Agenda 21” a politikai alapot a tartamos (fenntartható) fejlődésre helyezte. Új együttműködési formák jelentkeznek Észak és Dél között az együttes felelősség nyomán. Az IPF által létrehozott megállapodás értelmében a NEP egy átfogó erdészetpolitikai keretet jelent a tartamos erdőgazdálkodás megvalósításához. Az UNCED határozat értelmében a Nemzeti Erdőprogramok az erdészet területén az ágazatot átfogó szempontként szolgálnak a politika, a stratégia és az akciótervek megfogalmazásához. A nemzeti fejlesztési program részei. Az ökológiai, az ökonómiai és a társadalmi paraméterek figyelembevételével a Nemzeti Erdőprogrammal elkezdődik egy folyamat, amely az erdészet területét az országok sajátossága szerint a tartamos fejlesztés átfogó stratégiájába integrálja.

Az IPF az UNCED határozata szerint a NEP néhány alapelvét a következők szerint foglalta össze:

- az országok szuverenitása és felelőssége,
- együttműködési konstrukció beleértve a folyamatban érdekelt valamennyi pártot,
- megállapodás az átfogó jogi előfeltételekben,
- általános és az ágazatot átfogó tervezési szempontok az erdészeti fejlesztés megvalósítása érdekében.

A Nemzeti Erdőprogram egyrészt olyan technikai folyamat, amely magában foglalja a politika és a stratégia prioritásait és céljait, valamint ezeknek a pontos információkon alapuló tervezését és megvalósítását, másrészt egy politikai folyamatnak olyan programja, amely konzultációk és nyilvános rendezvények útján átláthatóságot teremt, lehetővé teszi a partnerek közötti tárgyalást a partikuláris érdekek figyelembevételével, folyamatos konszenzushoz vezet.

Fontos szempont a szereplők képviselőinek, feladatainak, jogainak és kötelezségeinek a meghatározása. Különös jelentősége van ebben a döntési

jogosultság decentralizálásának. Rendkívüli jelentőségű a mindenkori kormány politikai akarata, valamint az erdő növekvő számú javainak és szolgáltatásainak, beleértve a monetárisan nem kifejezhető környezetvédelmi szolgáltatásainak a felértékelése, hogy az erdőgazdaság más gazdálkodási formákkal szemben versenyképes maradjon.

A NEP gyenge pontja a politikai kapcsolat a civil társadalommal, a magánszektorral, a nemzeti csoportosulásokkal, valamint a nemzetközi szereplőkkel. A probléma megoldása érdekében dolgozták ki a *Forest Partnership Agreement* (FPA) koncepcióját. Ez elősegítheti a program megvalósítását. A Nemzeti Erdőprogram az első olyan megállapodás a nemzetközi és a nemzeti szereplők között, amely tartamosan járul hozzá az erdészet fejlesztéséhez, s egyben az ágazati fejlesztéspolitikai célok megvalósításának nagy kihívása.

A magyarországi Nemzeti Erdőprogram (erdőstratégia) kiemelt tartalmi vonatkozásai

A magyarországi erdészeti gyakorlatban korábban nem vagy alig használt fogalmak, szakkifejezések jelentek meg annak következtében, hogy az emberiség jelentős részének figyelme az erdők felé fordult. A különböző nemzetközi szervezetek nem az egyes országok, hanem az *egész szárazföld*, vagy nagyobb térségek (Európa, EU stb.) erdősegeinek megőrzését és fejlesztését többek között úgy kívánják elősegíteni, hogy a problémakör leggyengébb pontjaiból indulnak ki és nem a fejlettebb, hanem inkább az alacsonyabb szakmai színvonalat veszik alapul. Ebből következik, hogy az egyes államoknak sajátos helyzetük és színvonaluk szerint illeszkedniük kell lokális problémáikkal a globálisan megfogalmazott programokhoz, témakörökhöz.

E tanulmány előző fejezetében megkíséreltük azokat a kérdéscsoportokat áttekinteni, amelyek a Nemzeti Erdőprogramokhoz, erdőstratégiák kialakításához nemzetközi síkon nyújtanak tájékoztatást. Ezek figyelembevételével célszerű a magyarországi feladatokat megfogalmazni.

A fogalmak értelmezése és az előírányzott feladatok rendszerbe foglalása okozza nemzetközi és hazai vonatkozásban az első gondot. Ezek egységes kialakítása nélkül a viták nemzetközi szinten parttalanná válnak és az egyes országok illeszkedései sem járhatnak maradéktalanul a kívánt eredménnyel.

Az erdészeti politika – Nemzeti Erdőprogram – erdőstratégia hármas témakörét és a hozzájuk kapcsolódó feladatokat kell elsősorban egységesen megfogalmazni, tekintettel arra, hogy szerves kapcsolatban állnak egymással. Sorrendiségük meghatározó jelentőségű. Sem a nemzetközi, sem a hazai szakirodalomban nem sikerült fellelni hármas kapcsolódásuk logikai rendjét. Tartalmi megfogalmazásuk általában heterogén. Sok esetben hosszabb körülírás útján kísérlik meg az egyes szerzők lényeges jellemzőik összefoglalását.

Nemzeti Erdőprogram kidolgozása

A Nemzeti Erdőprogram a FAO szerint: „meghatározza azokat a társadalmi és politikai kereteket, amelyek a gyakorlatban működnek, amelyek elősegítik az erdők fenntartását, kezelését és tartamos (fenntartható) fejlesztését. Azokat a folyamatokat határozza meg, amelyek során a politikai és gyakorlati kérdésekben döntenek. Ezeket a döntéseket megelőzi az a vita és párbeszéd, amelyet valamennyi érintett fél részvételével folytatnak. A döntésekért ennek megfelelően együtt vállalják a felelősséget.”

A tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodás képezi az alapvető célkitűzést. Ennek magyarországi viszonylatban nincs újdonságtartalma, mert a szóban és egyes írásokban közölt hazai erdészeti politikai céljainknak is ez az első kitétele, amely a hatályos erdőtörvényben elsőrendű szerepet kapott. Európának úgyszólván valamennyi – korszerű erdőgazdálkodást folytató – államában, így nálunk is, közel két évszázadra nyúlik vissza ez a törekvés. Két dolgot ki kell azonban emelni:

1. A tartamosság a 20. század folyamán az ökonómiai szempontokon túl az ökológiai tartamosság kritériumaival bővült, amely az egész erdei ökoszisztémára, az erdők jóléti, környezetvédelmi, természetvédelmi és szociális szolgáltatásaira (szerepére), valamint az anyagi jellegű hasznának a fenntarthatóságára vonatkozik,
2. A NEP megvitatására széles társadalmi és politikai körben kerül sor, amely tükrözi az erdők iránti megnövekedett figyelmet, a társadalmi kapcsolatok kiemelkedő jelentőségét az erdészeti döntésekben, a társadalmi egyetértést, politikai támogatást biztosít az erdészeti intézkedésekhez (erdőművelés, fakitermelés, erdővédelem stb.), megteremti hosszú távon a sokoldalú illeszkedést a többi gazdasági ágazathoz.

Mindkét kiemelt szempont az eddigieknél több gyakorlati intézkedést igényel.

A Nemzeti Erdőprogramok elkészítésének alapelveit, amelyeket 1999 szeptemberében Tullnban fogadtak el, Magyarország már a korábbi évek folyamán elfogadta és a gyakorlatban alkalmazza. Ennek ellenére a jövőre vonatkozó kidolgozás számottevő feladatot jelent és a témában való jártasságot, hozzáértést igényel.

Az MTA Erdészeti Bizottsága által 2000 elején tárgyalt tervezet megfelelő kiinduló alapot nyújt e munka megkezdéséhez. A tervezetben foglaltak szerint:

1. A *Nemzeti Erdőnyilatkozat* elkészítése és elfogadása nem okozhat problémát. Ennek a lényege a tartamos erdőgazdálkodás, amelyet az 1996-ban elfogadott erdő- és természetvédelmi törvények külön-külön is garantálnak.

2. Az erdészeti ágazat elemzésének első része, amely az erdők és az erdészet állapotára és helyzetére vonatkozik, az ÁESZ útján rendelkezésre áll. Jelentős munkát igényel azonban a többi ágazathoz való illesztés. A térségfejlesztési programokban a téma szerepel ugyan, de részletesebb kifejtése még nem történt meg.

3. A jogi és szervezeti (intézményi) kérdéseket is először az erdészeti politikában kell megfogalmazni és ezt követően a NEP-ben részletezni.

4. A stratégiai fejlesztési terv forrása is az elfogadott erdészeti politika.

Abban az esetben, ha a Nemzeti Erdőstratégiát a NEP-től különválasztva tárgyaljuk, ismételten hangsúlyozni kell, hogy a NEP kidolgozása meg kell, hogy előzze az Erdőstratégiát. Tisztázni kell ismételten a fogalmak tartal-

mát, mert az Erdőstratégiát és annak határait illetően szakmai és a szakmán kívüli körökben egyaránt hiányzik az egyértelmű megfogalmazás. Átfeledések tapasztalhatók a stratégiai és az operatív intézkedéseket, eszközöket illetően is. Tanulmányok, különböző előterjesztések és előadások sora igazolja a felfogások heterogenitását, a kérdések, témakörök rendszertelen ismertetését és keverését nemzetközi és hazai vonatkozásban egyaránt.

Mielőtt a hazai Erdőstratégia kialakítását megkezdenénk, el kell egyértelműen dönteni, hogy: elkészül-e a Nemzeti Erdészeti Politika, ezután beterjeszthető-e a Parlament elé, ezt követi-e a Nemzeti Erdőprogram kidolgozása, majd társadalmi, politikai és kormányzati szintű megvitatása és elfogadása, az Erdőstratégia kialakítása milyen mélységű és időtávú legyen.

Függelék

Javaslat az erdőstratégia tartalmára

Az erdőstratégia a hosszú távú erdészeti célok megvalósítását szolgáló feladatok teljesítésének szakmai (gazdasági), jogi és szervezeti vonatkozásait tartalmazza, szervesen illeszkedve az országos és regionális tervek megvalósításához. Kialakítása olyan részletességű, hogy a rövid távú operatív intézkedésekhez is alapul szolgál. Tekintettel arra, hogy az erdészeti politikához hasonlóan ez is sajátos megfogalmazás, célszerű mindkettőt megvitatni és ennek függvényében változatlanul vagy változtatással elfogadni.

Szakmai vonatkozások

1. Az erdészeti politikának megfelelő célok és az erdőprogramban szereplő feladatok alapján ki kell dolgozni a tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodás általános irányelveit a *biodiverzitásra, a genetikai sokféleség fenntartására, az erdők stabilitásának megőrzésére és fejlesztésére vonatkozóan, és a különböző rendeltetésnek megfelelő irányelveit a fatermesztésre, a környezet és természet (élővilág) védelemre, a közjóléti, üdülési, szociális szolgáltatásokra vonatkozóan.*

2. Az első pontban részletezettek függvényében el kell készíteni a szakmai útmutatókat a következők szerint: az ökológiai (termőhelyi) adottságok feltárása, meghatározása, szaporítóanyag-termelés, természetes és mesterséges erdőfelújítás, erdőtelepítés, erdőnevelés, erdőhasználat, műszaki fejlesztés, erdővédelem, erdőrendezés, üzemgazdaság, erdőértékelés (erdővagyon-gazdálkodás), szaktanácsadás.

A szakmai útmutatóknak ki kell terjedniük a feladatok tervezésére, megvalósításuk szervezésére és az ellenőrzésére is.

Jogi vonatkozások

- a hatályos jogszabályok áttekintése, különös figyelemmel a vonatkozó törvényekre,
- új jogszabályok alkotása, ha a kitűzött célok és a feladatok megvalósítása miatt ez szükséges,
- tulajdonjogi kérdések rendezése.

Szervezeti, intézményi vonatkozások, állami támogatás, finanszírozás

- a gazdasági és intézményi szervezet felülvizsgálata és a jövő feladatainak megfelelő továbbfejlesztése erdészeti igazgatási, állami és magánerdőkre vonatkozóan egyaránt,
- a kutatási és az oktatási intézmények működésének, tevékenységük tartalmi vonatkozásainak értékelése a jövőt illető szakmai követelmények függvényében, az értékeléstől függő változtatásokat illető javaslatok kialakítása.
- az erdőgazdálkodás finanszírozási rendszerének teljes körű felülvizsgálata, az állami szerepvállalás és a termelési feladatok függvényében, a jövedelmezőség áttekintése.

Társadalmi kapcsolatok

Az erdőstratégia legsürgősebben megoldandó fejezete a társadalmi kapcsolatok fejlesztése. A fejlesztés módját és lehetőségeit, tér- és időbeni tervét a lehető legrészletesebben ki kell dolgozni.

Kölcsei Tamás – Ligetiné Nechay Erzsébet

Környezet- és természetvédelmi kutatások koordinációja

A magyar környezetpolitikai és környezettudományi célkitűzéseket az országgyűlés 83/1997 (IX.26.) határozatával elfogadott Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP 1997–2002) határozta meg. Ehhez kapcsolódva indult a Nemzeti Környezetvédelmi K + F program, amelynek elsődleges végrehajtási kereteit a Környezetvédelmi Minisztérium (KÖM) szervezésében meghirdetett Országos Környezettudományi és Természetvédelmi Kutatási Pályázat, továbbá a KöM–OM közös szervezésében meghirdetett Környezetvédelmi Műszaki Fejlesztési Pályázat, valamint a KöM-MTA Stratégiai Kutatási Program és a tárcaszintű kutatási programok jelentik. A környezetvédelmi tárcának ezekre a kutatásokra „hivatalból” van kellő rálátása, de egyre sürgetőbb az igény, hogy a tárcaszintű kutatások körét messze túllépve az egész országban folyó környezet- és természetvédelmi kutatásokról ne csak áttekintése, de mások számára is nyitott információs rendszere, naprakész nyilvántartása legyen.

A hazai környezetvédelmi K+F országos intézményrendszere lényegében 3 alappilléren nyugszik (*1. ábra*). Az államigazgatási szféra a *minisztériumok* (tárcához tartozó intézmények), országos hatáskörű szervek tevékenységére épít, a civil szféra „csúcsát” az *MTA* foglalja el, a harmadik pillért a kutatási,